

על מחלות הבקר בעמק-הירדן

חת יתר של גידים או שרירים. תופעות אלו עלולות לנבוע מקירבת דם יתרה או אולי כתוצאה ממחלות וירוס העוברות על הפרה-האם בעת ההריון.

2. שלשול ביונקים: התחלואה — מ-10%—

100% בהתאם לעונה ולמשק. התמותה הממוצעת — כ-10% מכלל הגידול. השלשול פוגע בהתפתחות הוולדות וכושר עמידתם בפני מחלות. למרות העובדה שהמחקר הווטרנארי עדיין לא עמד על כל הגורמים לשלשול, הרי אפשר להגיד בבטחון — כי היגיינה בצירוף תנאי גידול אופטימליים וטיפול מסור יכולים להביא לצמצום הנזק. בעמק הירדן נעשו מספר צעדים קדימה. משך השנים האחרונות נבנו מיבנים מיוחדים לגידול עגלות, המקילים מאוד על הטיפול. יש לי רושם, כי כלובים עם רפפות ברזל בלי ריפוד מוסיפים לא מעט, הן להיגיינה הכללית והן לביקורת מדור ייקת יותר על סוגי ההפרשה של העגלה, כפי שזה נעשה בחיתולו של התינוק, ומכאן — הטיפול הרפואי המוקדם יותר בשלשול עם הופעתו. לנקודה זאת של טיפול מקדם ככל האפשר בשלישול יש חשיבות מכרעת לגבי מהלך המחלה.

במספר משקים בעמק הירדן נעשו ניסויים למניעת שלשול ע"י זריקות של גמא גלובולין. הגמא גלובולין הוא חלק מחלבון הדם אשר מכיל את רוב גופיפי החיסון. הוכנה תערובת (Pool) של גמא גלובולין מדמם של יותר מ-100 פרות מגילים שונים ובמקומות שונים. החומר הוזרק לכ-150 עגלות ביום הולדתן ומצב התחלואה שלהן הושווה ל-150 עגלות אחרות, אשר גידלו באותם התנאים מבלי שקיבלו זריקות.

ניסויים אלה התנהלו משך שנתיים התוצאות תתפרסמה בקרוב בעתון וטרנארי.

3. מחלות אברי הנשימה: לפני כ-3 שנים הופיעה בעמק הירדן לראשונה מחלה (קרוב לודאי ויראלית) אשר גורמת לדלקת של אברי הנשימה הקדימיים — אף, בית הבלעיה והקנה. המחלה גורמת לחום משך כ-10 ימים — שיעול, הפרשה מן האף ומצב מחלה כללי. בהרבה מק-

סקירה זו נכתבה לפי התרשמות כללית וללא רישום סטטיסטי מדויק. אזכיר רק אותן בעיות בעלות חשיבות ממדרגה ראשונה, אשר איפת-רונן מהווה גורם לנזקים חמורים. שאלת פוריות העדרים אשר העסיקה בשנים קודמות את בוקרי עמק הירדן לא הועלתה. מאחר ועניין זה בא פחות או יותר על תיקונו.

בזמן האחרון הופיעו בעמק מספר מחלות חדשות: בדרך כלל ויראליות, אשר טרם אובחנו בארץ. כמו כן יש בעיות אשר חשיבותן החמירה מסיבות אפידמיולוגיות עם גידול מספר הראשים בעדר. יש לציין התקדמות זואוטכנית רבה: סככות מסודרות, ריפוד משופר, חצרות נקיות, תנאי גידול טובים וביקורת מכוונת החר ליבה והעטינים. לדאבוני יש עוד בהרבה משקים מחסור כרוני בעובדים קבועים, בעלי מקצוע, ניסיון וותק. הדבר גורם להפסדים ניכרים בעיקר בשטח גידול יונקים ומחלות עטין.

סקר המחלות יתחלק לשניים:

1. מחלות הגיל הרך.

2. מחלת הקשורות בפרה המבוגרת.

1. בשנתיים האחרונות חלה עלייה במספר נר-לדים בעלי מומים. התופעות השכיחות הן:
 - (א) חיר שסוע — תוך כדי יניקה נכנס החלב לתוך הקנה והריאה ומתהווה דלקת ריאות, שאין להתגבר עליה, מאחר ומדי פעם נכנס חלב חדש לריאה.
 - (ב) התקצרות הלסת התחתונה. עגלות אלו אינן מצליחות לינוק כראוי, והחלב תמיד ניגר החוצה והן אינן מגיעות לאכילה ממש.
 - (ג) כיפופים שונים בגפיים כתוצאה ממת-

על פיה, אם המעשים נעשו „בתום לב“. תחת זה חוק הנויקין משנת 1952 מטיל עליהם אחריות על מעשי רשלנות אם נעשו על ידם. הנחות חשובות לבעלי הבקר הונהגו לאחרונה בשטח הפיצויים בעד בהמות חשודות במחלה המתחסלות לפי צו השלטינות.

ד"ר יצחק דפני

(ב) הפלות: יש מספר משקים אשר בהם אחוז ההפלות עולה על המקובל $\pm 5\%$, ומגיע עד $15\% - 20\%$ מן הפרות ההרות. תופעה זאת חוזרת עתה מספר שנים ולמרות בדיקות מרובות וגם ניסויים מעשיים בעמק הירדן כדי להבהיר את הבעיה עדיין לא נמצא הפתרון והפרות גם השנה החלו כבר בהפלות כמו בשנים שעברו. בבעיה זאת ממשיכים לחקור ולחפש. התקציב המוגבל של המכון הווטרינארי גורם לעיכובים רבים, אשר בגללם מתנהלת עבודה זאת בעצלי-תיים.

(ג) מחלות עטין: דלקות עטין מלוות בעולם כולו את הרפת המתקדמת. הטיפול לתנובה גבוהה מלווה הגדלת רגישות העטין למחלות. השאלה היא רצינית ביותר הן בעמק הירדן והן בכל שאר חלקי הארץ. ביום עיון שנתיים השנה העריכו את הנזק בעמק הירדן בלבד ב־150,000 ל"י לעונה.

הגורמים לדלקות עטין הם מרובים וקשורים: (1) בחולב ובמכונת החליבה. (2) בהיגיינה הכללית של הפרה והרפת. (3) באוכלוסיית החיידקים של העטין.

גם בשטח זה ננקטו בעמק הירדן מספר פעולות אשר הביאו לפי התרשמותי בעונה האחרונה להקטנת הנזק בשליש ובמספר משקים גם יותר מזה. הוקמה מעבדה בקטריולוגית המטפלת בסעיף אוכלוסיית החיידקים של העטין. מגלים בבדיקה את החיידק בעטין לפני שהוא גורם לדלקת ומשמידים אותו בעזרת חומר אנטיביוטי. נקנו מכונות לבדיקת פעולתן התקינה של מכונות החליבה, ולא מעט תקלות נמנעו ע"י ביקורת המכונות. ההכרה בחשיבות ההיגיינה הכללית נעשית לאט לאט נחלת כלל הרפתנים, ונעשים סידורים לשמירה על נקיון החצרות והסככות, ויש יותר הקפדה בריפוד ונקיון כללי. כל זה ביחד נותן את אותותיו ואם נמשיך בפעולות אלה, בלי ספק נצליח להקטין את הנזק קים עוד יותר.

נזק רב נגרם ע"י חילופי צוותות חולבים לעתים קרובות, או ע"י תורנויות בשבתות וחד-גים ע"י חולבים לא קבועים. מובן שקשה למנוע

רים באים סיבוכים אחרי מספר ימים המביאים לדלקת ריאות. המחלה מתאימה לתיאורים בספרות המקצועית הנקראת: Infectious (IBR) : Bovine Rhinotracheitis; הגורם הוא וירוס אשר נפוץ בארה"ב ואירופה. המחלה הנ"ל גורמת לתמותה עד 15% ממספר החולים. יש לראות במחלה זאת את הסיבה העיקרית לאחוז התמור תה הגבוה בעגלים. הפסקת קניית עגלים לפיטום במספר משקים השנה נובעת מהשתוללות המחלה הנ"ל, כך שאין לזלזל בחשיבותה הכלכלית.

זה יותר מחצי שנה אנו מנסים בעזרתו של המכון הווטרינארי לבודד את הוירוס I.B.R. עם אישור האבחנה אפשר יהיה לייבא או להכין בארץ חומר חיסון כפי שזה נהוג בארה"ב. פער לה זאת עדיין לא הוכתרה בהצלחה, למרות מספר סימנים גם במעבדה המעידים על נוכחות הוירוס.

4. מחלות כלליות:

(א) קדחת. בשנה האחרונה חזרה קדחת הקרציות לעמק הירדן. משך מספר שנים לא היתה כל בעיה עם מחלה זאת ורק בקיץ האחרון התפרצה הקדחת במשק אחד ועברה את כל הראשים ברפת תוך גרימת תמותה, שחיתות דחק, הפלות וכן ירידה בתנובה ובמשקל הגוף. ההפסדים היו ניכרים. גם במספר משקים אחרים הופיעה הקדחת, יותר מאשר בשנים שעברו מבלי להגיע לממדים כה חמורים.

ההסבר המשוער לחידוש המחלה הוא ייבוא קרציות מעבירי המחלה בתוך קש אשר נקנה בכמויות גדולות מחוות החולה ע"י חלק מן המשרדים. להתפרצויות הללו יש חשיבות מיוחדת בגלל ההפסקה שחלה בחיסון הדור הצעיר נגד טילריה, אחד משלושת סוגי הקדחת שאנו מכירים בארץ. נגד האנאפלסמה קיים חיסון יעיל — נגד צורות הבבזיה ריפוי פחות או יותר יעיל — נגד הטילריה אין ריפוי, ובמידה ומחלה זאת תחזור לעמק היא עלולה להרוס את ענף הרפת. עמק הירדן נמצא באיזור הטילריה, ובמשך השנה נשחטו 2 עגלים שחיתות דחק בגלל היותם חולים בטילריה. הנשק היחיד אשר יש בידינו כרגע נגד הטילריה הוא — מלחמה יעילה בקרציות מעבירי המחלה.

בלי מחקר בסיסי במוסדות המחקר ומחקרי שדה לבירור שאלות מקומיות אין כל סיכוי לאבחנה ומניעת המחלות והתקלות השונות אשר נתקלים בהן יום-יום. אני תקווה שנוכל להמשיך בעתיד לתרום את חלקנו גם בשטח זה.

ד"ר אלי לוזמן

הרופא הווטרנרי של עמק הירדן
(הועתק מ"כנרות", עמק הירדן, אוגוסט 1964)

זאת, אך יש להשתדל שהזעזועים יהיו מינימליים.

ולסיים: ע"י טיפוח ושיפור תנאים מתמידים נוצרה פרה אשר באקלים קשה מניבה 5,000—6,000 ליטר חלב. שיווי המשקל הפיסיולוגי של פרה זאת הוא עדין מאוד וכל פגיעה בשיווי משקל זה גורמת לירידה בתנובת החלב ולתחלשת העמידות בפני מחלות.

הערות ל"שולחן עגול" בבעיות מחלות עטין.

1. בעקבות פרסום הדו"ח בחוברת אוגוסט, ולאחר דיון בנושא זה בפגישת רופאים וטרינאריים ברצוני להעיר מספר הערות.
2. בדיון מוקדם בוועדה האיזורית הביעו מספר חברים ספקות, אם הצורה של "שולחן עגול" מתאימה לדיון ממצה בבעיות המסובכות של מחלות עטין, ועוד — כשצוות המשיבים מורכב אך ורק מרפתנים. הובע חשש שציבור השומעים — שגילה התעניינות בלתי רגילה בנר שא זה ובא בהמוניו — עלול לצאת מבולבל משמיעת דיעות שונות, וגם מנוגדות, לגבי אותה השאלה, במקום לחזור הביתה עם מטען ידיעות מוסכמות וברורות שיאפשר לו לתקן שגיאות ולקדם את פני העניינים.
3. מאמרו הביקורתי של חי הברון באותה החר ברת מאשר במידה רבה את החששות האלה; אולי זה ימריץ את האחראים לארגון תכנית השתלמות יסודית יותר.
4. ציבור הרופאים הווטרנאריים באיזור חדרה היה מופתע מכך שמארגני הכנס לא מצאו לנחון לכלול בצוות המשיבים, שהשתתף בחלק השלישי של הסימפוזיום — "הפרה" — גם רופא וטרינארי, שיעזור בהבהרת הסברת המור שגים המקצועיים, כגון — בחירת התרופות, צורת הטיפול, התהוות תנגודת וכו'. אולי מותר להעיר כאן, שבכל העולם מתלבטים עדיין בבעיה זו של דלקות עטין; טרם נמצאו תרופות-פלא
5. או פתרון בטוח במקום כלשהו בעולם.
6. עוד לפני הכנס פנינו למארגניו עם הערות אלה, אך ללא הועיל. לכן רופאים וטרינאריים אחרים לא ראו כל טעם להשתתף בכנס זה; אחרים — היו עסוקים ולא היה באפשרותם להתפנות.
7. אפשר לטעון, שהמצב הקשה בדלקת עטין במשקים רבים מוכיח שאין בידי הרופאים לעזר זור הרבה. אך דעתנו היא — ובזה יש אחידות — דעות בין בעלי המקצוע מכל הסוגים ובכל העולם — שהחולב המסור והמנוסה, שגם מכיר טוב את פרותיו ואת המכונה שלו, מסוגל בהחלט למנוע את רוב מקרי הדלקת, ואצלו היקף הבעיה מצטמצם למקרים בודדים, פעם בשבוע עיים או בחודש, וכך גם יורד בחשיבותו עצם הטיפול הרפואי. אך אצלנו, אין רוצים לשמוע על החשיבות של תנאים היגייניים מעולים; לא מוכנים להתמיד בעבודת החליבה, וכנראה גם לא מסוגלים במקרים רבים ללמוד במידה מספקת את הטכניקה של הפעלה נכונה של המיכונה (לפי חי הברון). לכן כה גדולה הדרישה לתרופת-פלא, שתרפא ותפצה על כל המגרעות היסודיות שבהחזקה ובחליבה.
8. אחרי הכנס הזה קרה כבר שרפתנים דרשו מהרופא שלהם להשתמש מעכשיו ולהלן באותה התרופה "המצויינת" שעל הצלחתה הנפלאה שמעו ממשק פלוני...